

**L'AMETLLA**  
*del* **VALLÈS**  
**DESAPAREGUDA**



AUTORIA DESCONEGUDA / AMAV - Fons JOSEP BADIA I MORET

Crisant Tengo Valdeoriola

# L'AMETLLA *del* VALLÈS DESAPAREGUDA



Ajuntament de  
l'Ametlla del Vallès

# L'AMETLLA del VALLÈS DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2022

© dels textos: Crisant Tengo Valldeoriola

© del pròleg: Pep Moret i Tanyà

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

## EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A  
Polígon industrial Les Torrenteres  
08754 El Papiol (Baix Llobregat)  
Telèfon 93 673 12 12  
efados@efados.cat  
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de l'Ametlla del Vallès  
Arxiu Municipal de l'Ametlla del Vallès

Amb el suport de:



Generalitat de Catalunya  
**Departament  
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Thomas (Ed.) / AMAV - Fons Josep Badia i Moret

Acrònims:

ACO (Arxiu Comarcal d'Osona)

AMAV (Arxiu Municipal de l'Ametlla del Vallès)

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

ISBN 978-84-18243-96-7

DL B-3677-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - [www.cedro.org](http://www.cedro.org)

## Índex

---

Pàg. 6

### PRÒLEG

Memòria històrica que esdevindrà memòria col·lectiva

Pàg. 8

### INTRODUCCIÓ

Les arrels del present de l'Ametllà del Vallès

Pàg. 12

### EL VEÏNAT DE LA SAGRERA

La llavor de l'Ametlla

Pàg. 50

### L'EXPANSIÓ URBANÍSTICA

La llavor germina, l'Ametlla creix

Pàg. 118

### EL COMPÀS DE LA PAGESIA I DE LA NATURA

L'Ametlla més natural

Pàg. 184

### ÍNDEX ALFABÈTIC

## Pròleg

# MEMÒRIA HISTÒRICA QUE ESDEVINDRÀ MEMÒRIA COL·LECTIVA

*Pep Moret i Tanyà, alcalde*

La història d'un poble es construeix amb l'acumulació de fets que se sobreposen els uns als altres com capes de sediments. Queda a la vista la darrera, la del nostre temps, i ens pensem que és la perdurable. Llibres com aquest, però, ens mostren l'evolució imperceptible però constant que succeeix en un període relativament breu de temps, en aquest cas el que comença amb la invenció i posterior popularització de la fotografia.

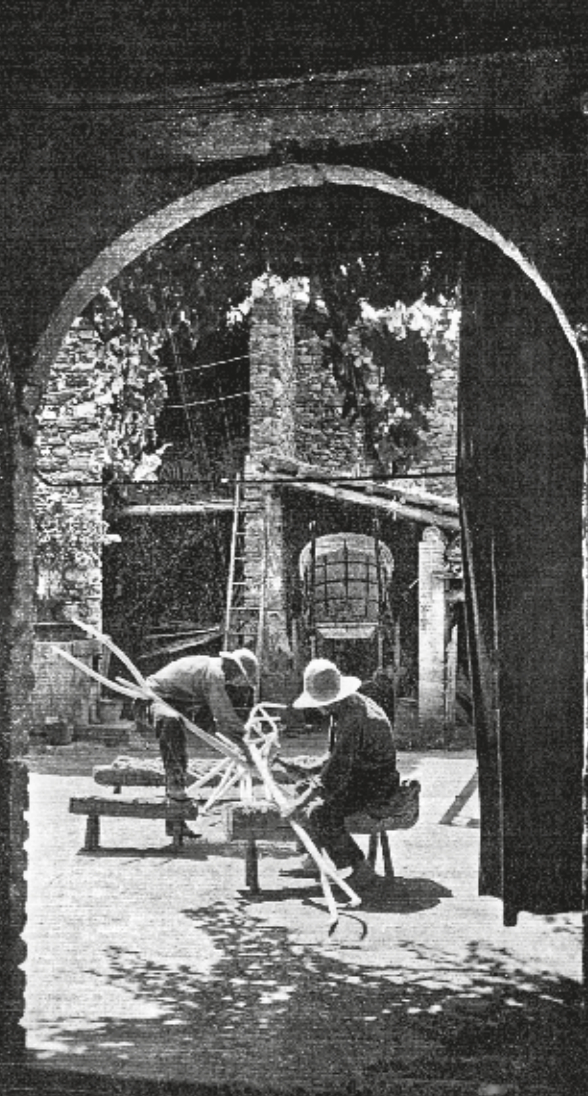
Les fotografies de *L'Ametlla del Vallès desapareguda* constitueixen un document extraordinari d'aquest camí que es va dibuixar allarg dels convulsos segles XIX i XX. Hi transitàvem, els ametllatans i ametllatanes, ensopegant

amb els mateixos sotracs que tot el país –no en som una excepció– però amb una particular voluntat que les noves capes de la història no esborressin les anteriors. Som i són la gent del poble: la dels de tota la vida, la dels nouvinguts i nouvingudes, la dels estiuejants, la dels pagesos, la de la parròquia, la del camp de futbol de can Draper, la del ball de Gitanes amb el seu Carnestoltes, la de l'Homenatge a la Vellesa i la de la Festa Major, la de la Germandat dels Camioners i la de Sant Sebastià, la de la coral Lo Lliri, la de les motos i la pujada a Sant Bartomeu amb el Moto Club, la de les piscines de ca l'Arenys i la del Festival de la Cançó Catalana. I més i més i molts més. Tot això ens ha fet com som i no hi ha res millor que un llibre que parteix del poder evocador de la imatge perquè

ens ho mostri en un magnífic mosaic. Assumint tot el nostre passat, encarem ara el futur, ja que el segle XXI ens posa davant de nous reptes, tan canviants o més que els de fa cent anys, quan els nostres avantpassats descobriren una nova manera de mirar el món a través de l'objectiu de les càmeres.

El llibre que teniu a les mans ens permet gaudir de la feina feta i també permet als ametllatans i ametllatanes recuperar i recordar el nostre passat, al mateix temps que el mostra a tothom que hi pugui tenir interès. Per entendre i sentir totalment l'Ametlla, només ho podrem fer coneixent les seves arrels.

Us convido a mirar-lo i remirar-lo tot descobrint espais que ja no existeixen o que avui ens són pràcticament irreconeixibles, i que en moltes ocasions ja només queden en la memòria dels més grans, però que, gràcies a les imatges, podrem descobrir tots plegats.



## Introducció

# LES ARRELS DEL PRESENT DE L'AMETLLA DEL VALLÈS

*Crisant Tengo Valldeoriola, historiador i arxiver*

**A**ls peus dels Cingles de Bertí, entre el riu Congost i el riu Tenes, trobem l'Ametlla del Vallès, un poble amb una història de més de mil anys. De fet, la primera notícia que en tenim és de l'any 906 gràcies a un document en què es parla de la vila Amigdala, «ametlla» en llatí. Probablement mai sabrem per què van posar-hi aquest nom. Uns diuen que és degut a la forma allargada que té el terme, que recorda la d'una ametlla. D'altres afirmen que és perquè antigament era un indret ple d'ametllers. Des d'aquestes ratlles ens

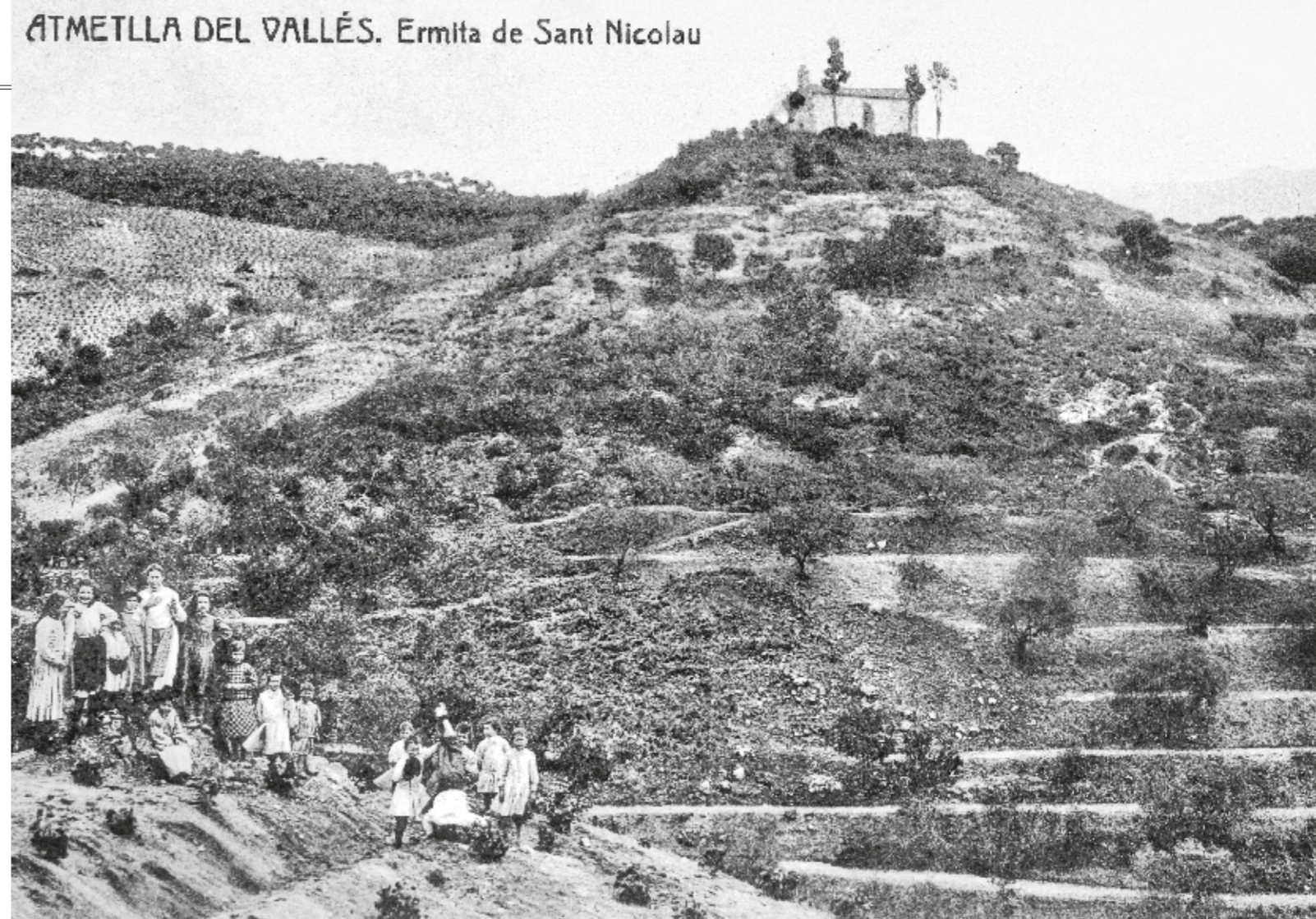
limitem a constatar que un dels primers llocs de la comarca on els ametllers floreixen és precisament aquí i que, en tot cas, aquest nom, amb l'afegit «del Vallès», hi queda ben bonic.

A través de la fotografia és com us presentarem la seva història més recent, la que va des de finals del segle XIX fins a l'arribada de la Transició democràtica als anys setanta. Formes de vida extingides, costums esvaïts, edificis i carrers transformats o desapareguts pel pas del temps són algunes de les coses que descobrireu en el llibre.

L'Ametlla ha viscut tradicionalment de l'agricultura i, a partir del segle XIX, el cultiu de la vinya hi esdevingué

THOMAS (ED.) / AMAV - Fons JOSEP BADIA I MORET

AMETLLA DEL VALLÈS. Ermita de Sant Nicolau



## TURÓ DE SANT NICOLAU

A la pàgina anterior, un grup de persones davant del turó de Sant Nicolau l'any 1913. Coronant el turó hi ha l'ermita del mateix nom, documentada al segle XII. Al peu del pujol es veuen feixes de quan s'hi conreaven vinyes de garró, entre d'altres varietats autòctones.

## SANTUARI DE PUIGGRACIÓS

Tot i que forma part del terme veí de Figaró-Montmany, el santuari ha tingut sempre un vincle estret amb la població ametllatana. A la imatge, dels anys cinquanta o seixanta, s'aprecia que hi falta la campana, treta durant la Guerra Civil, però el sostre ja està reformat. A la dreta hi ha la torre de guaita.



AUTORIA DESCONEGUDA / AMAV - Fons JOSEP BADIA I MORET

especialment significatiu. Però els estralls de la fil·loxera portaren la ruïna de molts pagesos, que van haver de treure's molts ceps i en el seu lloc van plantar majoritàriament avellaners. Amb l'entrada del segle XX sorgí un fenomen desconegut al terme que transformaria totalment la seva fesomia urbanística i la seva economia. Ens referim a l'estiueig. La proximitat a Barcelona, el seu clima suau i la seva bellesa van contribuir-hi decisivament. L'estiueig va comportar l'edificació de noves cases i, per tant, un enorme creixement urbanístic. El que havia estat sempre un poble agrícola s'acabà convertint al llarg del segle XX en un centre de segones residències.

Per copsar aquestes transformacions hem dividit el llibre en tres capítols: el primer ens endinsa en el nucli urbà inicial, d'origen medieval. El segon ens transporta fins a les cases i els carrers que són resultat d'un creixement urbanístic planificat arran de la demanda de cases

d'estiueig. I el tercer és un viatge per l'Ametlla agrària: les feines agrícoles, les masies i els paratges naturals més captivadors del poble.

Moltes de les fotografies provenen del fons d'imatges Josep Badia i Moret de l'Arxiu Municipal de l'Ametlla del Vallès. D'altres han estat cedides per institucions com el Centre Excursionista de Catalunya i l'Orfeó Català. I algunes provenen d'àlbums familiars. A tots ells, gràcies per la seva generositat. En aquest sentit, cal destacar la tasca feta per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de l'Ametlla del Vallès l'any 2006, durant la celebració del mil·lenni del poble, que va reunir i escanejar centenars d'imatges antigues de diferents particulars.

Per acabar, el meu agraïment més sincer a Josep Calbó, Enric Costa, Carmina Moncau, Jordi Puig i Genís Tura, per la informació valuósíssima que m'han facilitat. Sense vosaltres, aquest llibre no hauria estat possible.



## EL VEÏNAT DE LA SAGRERA

### La llavor de l'Ametlla

La primera referència que es té del poble és un document de l'any 906, escrit en llatí, en què s'esmenta el Vallès, la parròquia de Sant Genís i la vila de l'Ametlla. Així, doncs, és en aquest moment en què es troba l'origen del poble actual. El nucli urbà primigeni de l'Ametlla es va formar a partir d'un reduït grup de cases a recer de l'església de Sant Genís, formant un veïnat conegut amb el nom de «la Sagrera», que limitava al nord amb la plaça Vella; al sud, amb l'actual carrer de Pep Munné; a l'est, amb el carrer de Ribes, i a l'oest, amb el carrer de la Baixada de la Roca.

Al segle XIX, a part del nucli inicial de la vila, hi havia també el barri del Raval de Dalt i el Raval de Baix, i un grup de masies amb segles d'història escampades per tot el poble. Al veïnat de la Sagrera s'hi concentraven els serveis essencials; era, per tant, el centre del municipi. Però, a principis del segle XX, aquest rol es va desplaçar cap al sud a favor de la zona de l'eixample a conseqüència del creixement urbanístic que el poble va experimentar.

L'eixample, resultat d'una planificació urbanística dissenyada el 1907 per l'arquitecte Manuel Joaquim Raspall, va unir els barris de la Sagrera i del Raval.

## 2 - LA AMETLLA.— Iglesia i Casa rectoral

L. Roisin fot. Barcelona



L. ROISIN (ED.) / AMAV

### L'HORT DE LA RECTORIA

A l'esquerra, en primer terme, l'hort propietat de la parròquia, però conreat per Ciril Tura, de can Garró, cap al 1920. Per evitar plagues, aquí hi buscaven l'escarabat de la patata i el llençaven dins d'un pot amb cendres. Al fons, l'antiga paret de la rectoria, que amagava el tresor de l'església romànica primigènia.

### EL CEMENTIRI

Com es veu a la fotografia d'aquesta pàgina, del 1902, per accedir a l'església calia travessar el cementiri. Això va canviar a partir del 1911, quan s'efectuà el trasllat del fòssar fins a uns terrenys situats a tocar del terme de la Garriga que va regalar l'alcalde del moment, el doctor Sebastià Bassa.

AUTORIA DESCONEGUDA / AMAV - Fons JOSEP BADIA I MORET

